

LÄRARHANDLEDNING

EN FLICKAS KRIGSDAGBOK

av Jessica Bab, med illustrationer av Ida Björs

En flickas krigsdagbok är skriven som en dagbok, där huvudpersonen Vera i realtid reflekterar kring andra världskriget, 1939–1945, och det som pågår runt henne. Vera bor med sin judiska familj i Stockholm. Familjen består av Vera, storebror Jan, mamma, pappa och hushållerskan Dagny. Genom Veras ögon får läsaren följa omvärldsläget men även Veras tankar kring det som händer i hennes egen familj och i Sverige under krigsåren.

Boken har korta kapitel och ett enkelt språk vilket gör att den även passar lässvaga elever. I slutet av boken finns en ordlista med förklaringar till svåra ord. I slutet finns också en sammanfattning av viktiga händelser under andra världskriget.

Handlingen är indelad utifrån de år som kriget pågick. I slutet av varje del finns en faktatext om något kopplat till historiska händelser under varje krigsår.

En flickas krigsdagbok passar elever i många olika åldrar, men lärarhandledningen är skriven för att passa elever i åk 4–5.

Lärarhandledningen är upplagd så att det finns uppgifter att göra före, under och efter läsningen. Vilka av dessa uppgifter du som lärare väljer att genomföra beror på gruppen och syftet med läsningen. I handledningen finner du delar ur det centrala innehållet i ämnena svenska, religion och samhällskunskap, som är relevanta för de uppgifter som föreslås i handledningen. Lärarhandledningen avslutas med en lista på boktips.

Kopplingar till läroplanen

Arbetet med boken kan göras inom ramen för ämnet svenska eller som ett ämnesövergripande arbete, förslagsvis innehållande ämnena svenska, religion och samhällskunskap.

Ur det centrala innehållet i ämnet svenska, år 4–6

Läsa och skriva

- Gemensam och enskild läsning. Strategier för att förstå och tolka ord, begrepp och texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, både det direkt uttalade och sådant som är indirekt uttryckt.
- Sammanfattning av texter.
- Resonemang om texter med koppling till sammanhang inom och utanför texten samt till den egna läsupplevelsen.

Tala, lyssna och samtala

- Olika former av samtal. Att lyssna aktivt, ställa frågor, uttrycka tankar och känslor samt resonera och argumentera i olika samtalssituationer och i samband med demokratiska beslutsprocesser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Disposition med inledning, innehåll och avslutning. Stödord, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation. Hur gester och kroppsspråk kan påverka en presentation.

Texter

- Skönlitteratur för barn och unga från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Lyrik, dramatik, sagor och myter. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Berättande texters budskap, språkliga drag och uppbyggnad. Tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.

Ur det centrala innehållet i ämnet religion, år 4–6

Religioner och andra livsåskådningar

- Religionens betydelse i människors liv och människors olika sätt att uttrycka sin religiositet.
- Ritualer och religiöst motiverade levnadsregler samt heliga platser och rum i kristendom, islam och judendom.
- Centrala tankegångar med koppling till ritualer, levnadsregler och heliga platser inom kristendom, islam och judendom, till exempel som de uttrycks i berättelser i Bibeln och andra religiösa urkunder.
- Likheter och skillnader mellan och inom några religioner.

Etik och livsfrågor

- Samtal om och reflektion över vardagliga moraliska frågor utifrån elevernas egna argument och olika religiösa tolkningar. Sådana frågor kan till exempel handla om ansvar, utanförskap, kränkningar, jämställdhet och sexualitet.

Ur det centrala innehållet i ämnet samhällskunskap, år 4–6

Rättigheter och rättsskipning

- De mänskliga rättigheterna och deras betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Principen om likabehandling, inklusive skydd mot diskriminering.
- De nationella minoriteterna judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar: kultur, historia och rättigheter.

Före läsningen – introduktion till boken

Innan ni sätter igång med läsningen är det viktigt att introducera boken på ett sätt som ger eleverna en ingång i läsningen och väcker deras intresse. Nedan finner du två förslag på hur boken kan introduceras. Välj ett eller gör båda, beroende på gruppens behov.

Förslag 1 – Förutspå:

Titta på bokens framsida:

- Vad ser du på bilden? Beskriv så detaljerat som möjligt!
- Vilka tror du att personerna på bilden är?
- I vilken tid tror du att boken utspelar sig? Motivera!
- Vad tror du att boken kommer att handla om?

Förslag 2 – Förförståelse:

Berätta att boken utspelar sig i Sverige under andra världskriget. Fråga eleverna vad de känner till om den här perioden, om vad som hände i världen, Europa och Sverige. Skriv upp på tavlan.

Fortsätt med att fylla på med exempelvis:

- Information från faktarutan på s. 64–65
- Information från översikten på s. 269–272

Läs första kapitlet högt och diskutera:

- Vad tror du att de säger på radion?
- Varför vill inte föräldrarna att barnen ska höra?
- Vad tror du att Vera känner när hon inte får höra vad de säger?
- Är det bra att skydda barn från obehagliga saker som krig och andra hemskheter? Motivera!

Under läsningen

Medan ni läser boken är det viktigt att stanna upp och gå igenom det som ni/eleverna precis har läst. Det kan göras på olika sätt.

Sammanfattningar och reflektioner

Sammanfatta det som ni har läst samt reflektera kring läsningen. Följande frågor kan eleverna använda för att reflektera kring det lästa:

- Om jag vore Vera skulle jag ... för att ...
(T ex: Om jag vore Vera skulle också ha svårt att somna för när jag känner mig orolig blir det alltid svårt för mig att sova. Då brukar jag ...)
- Jag tycker att boken är ... för att ...
(T ex: Jag tycker att boken är spännande för att jag gillar att läsa böcker om andra världskriget.)

Sammanfatta utifrån bilder

För att stanna upp i läsningen kan även bokens bilder användas. Efter att ni läst ett avsnitt i boken kan ni tillsammans titta på en bild från det avsnittet och låta eleverna sammanfatta handlingen utifrån bilden.

Ett annat sätt att använda bilder under läsningen är att låta eleverna själva illustrera en scen ur boken. Efter att ni läst ett avsnitt kan du be eleverna välja en scen som de fastnat vid och rita den. Efteråt kan de i par eller mindre grupper visa upp sin bild och förklara varför de valde just den.

Läsförståelse- och diskussionsfrågor

Ytterligare ett sätt är att utgå från frågor. Till varje år som dagboken är indelad i, finns det läsförståelsefrågor och diskussionsfrågor. För läsförståelsefrågorna behöver eleverna gå tillbaka till texten och hitta svaren i den. Diskussionsfrågorna utgår från texten men i dessa ska eleverna själva fundera på hur de tänker kring ämnen och teman som tas upp i boken.

Till varje år finns det många frågor för dig som lärare att välja på. För en del elever kan det vara svårt att läsa så många sidor utan att stanna upp och sammanfatta eller reflektera kring det lästa. Du kan då dela upp läsningen och välja ut frågor till de sidor som ni har läst. Till de flesta av frågorna finns tydliga sidhänvisningar för att

underlätta urvalet. Du som lärare väljer om eleverna skriftligt ska svara på frågorna, om ni tillsammans använder dem som samtalsunderlag i klassrummet, eller både och.

Frågor till boken

1939 (s. 7–62)

Läsförståelse

1. Skriv ner några fakta som du nu vet om huvudpersonen Vera och hennes bror Jan.
2. Boken handlar om andra världskriget. Ge exempel från boken på hur du märker att den inte utspelar sig i nutid.
3. På sidan 21 talar statsministern till "medborgarna" i radion. Vilka är det?
4. När Vera kommer till skolan en dag (s. 24) får de lära sig en bön, "Bön i nödtid". Vad betyder nödtid?
5. Dagny har hamstrat kaffe (s. 26–27). Vad gör man när man hamstrar?
6. Varför är promenader med pappa det bästa Vera vet (s. 30–31)?
7. Vad gör man när man fastar?
8. Hur förklarar mormor varför man ska fasta (s. 32)?
9. Varför tejpar Veras mamma svart papper för fönstren (s. 36)?
10. Ulla-Brittas pappa är med i luftskyddet (s. 37). Vad är det?
11. Finlands barn ska evakueras (s. 47). Vad betyder det?
12. Vad är nödlidande barn (s. 47–48)?
13. Vad ska Vera, Jan och deras kusiner göra för nödlidande barn (s. 48)?
14. Hur förklarar mamma att de inte kan ha ett extra barn som bor hos dem (s. 48)?
15. Vad ska föreningen Prästkrågarna göra för Finlands barn (s. 50)?
16. Det står överst i dagboksanteckningen (s. 54–55) att det är december. På vilka tre andra sätt i texten märker läsaren att det är december?
17. Vad önskar sig Vera inför 1940 (s. 61)?
18. Pappa säger att framtiden inte ser ljus ut för "oss". Vad menar han med det (s. 61)?
19. Tyskland förlorade första världskriget. Vad ledde det till (s. 64–65)?
20. Vad lovade Hitler innan valet 1932 (s. 64–65)?
21. Hur och när började andra världskriget (s. 64–65)?

Diskussionsfrågor

22. Vera har svårt att somna på kvällarna. Vad brukar du göra för att kunna somna när det är svårt att komma till ro?

23. Mormor säger att Vera inte får kalla sin bror för tråkig, att han inte ska behöva höra sådant från sin syster. Tycker du att mormor har rätt eller får man säga sådant till sina syskon?
24. Vera älskar att vara på landet på sommaren. Vad tycker du om att göra på sommaren?
25. Vera njuter av att familjen är samlad för att fira högtider. Vilken högtid gillar du att fira? Förklara varför.
26. Under första världskriget bodde Hans hos Veras mamma. Skulle du tycka att det var okej om det kom någon och bodde hos er för att det var krig?
27. Vera är orolig för att hon och Jan ska skickas iväg ensamma om det blir krig. Varför tror du att barn skickas iväg själva när det är krig?
28. Vera gillar att rita i skolan. Vilket är ditt favoritämne i skolan? Förklara varför du gillar det ämnet mest.

1940 (s. 69–113)

Läsförståelse

1. Vad stod det på lapparna som de finska barnen hade runt halsen (s. 70)?
2. Till vad behövs ransoneringskort (s. 73)?
3. Varför får barnen kokslov (s. 73)?
4. Jan förklarar att folk nog både är glada och ledsna över freden i Finland (s. 75). Vad menar han med det?
5. Varför blir Dagny så arg (s. 78)?
6. Vad händer när ransoneringskortet är slut (s. 80)?
7. Vad hände med Norge under kriget (s. 81–82)?
8. Vad hände med Danmark under kriget (s. 81–82)?
9. Vilka två saker oroar sig Vera för nu (s. 81–82)?
10. Vad stod det i brevet som pappa fick (s. 83)?
11. Vad firar man på pesach (s. 86)?
12. Vad betyder permission (s. 90)?
13. Varför är mamma och pappa bekymrade (s. 90–91)?
14. Hur märker Vera av att det är ont om pengar (s. 93)?
15. Det är ont om varmvatten. När finns det varmt vatten (s. 100)?
16. Varför finns det varmvatten då (s. 100)?
17. Vera får välja mellan två saker för att fira födelsedagen. Vad valde hon (s. 102)?
18. Varför skickar Veras familj paket till Norge (s. 107)?

19. Vilka två jobbiga saker händer i kapitlet (s. 108–111)?
20. Varför blev det brist på ransonerade varor under kriget (s. 112–113)?
21. Varför infördes ransoneringsystemet (s. 112–113)?
22. Vilka varor ransonerades (s. 112–113)?
23. Vad köar människorna på bilden på s. 112–113 för att få köpa?

Diskussionsfrågor

24. Berätta hur du tror att det skulle kännas att vara ett av barnen som kliver av tåget.
25. Vad tror du att kokslovet kallas nuförtiden? Förklara hur du tänker.
26. Familjen har ransoneringskort för te, kaffe, socker, tvål och tvättmedel. Vilka av de sakerna tror du att det skulle vara svårast att ha ont om?
27. Vera åkte själv till Öregrund. Vågade du åka själv till en kompis när du var 7 år?
28. Vad är det bästa med sommaren tycker du? Förklara varför du gillar det så mycket.
29. Vera fick två val för att fira sin födelsedag. Vad hade du valt om du hade varit Vera? Motivera ditt svar.
30. Vera och Jan skickar kitor, ritpapper och sockor i paketen till barnen i Norge. Vad hade du skickat till barn i krig?
31. Vad hade du gjort med det som hände Jan i källbacken om du vore Vera (s. 108–111)?

1941 (s. 117–153)

Läsförståelse

1. Varför brinner det i London (s. 117–118)?
2. Vilket bus gjorde Vera, Jan och kusinerna på nyårsafton (s. 117–118)?
3. Vart ska Vera och Jan åka under kokslovet (s. 119–120)?
4. Varför kan de få riktig grädde på chokladen i Ljusdal (s. 121–126)?
5. Varför kallar Dagny Vera för storstadsmadam (s. 127–128)?
6. Vad gör man när man röjer (s. 133–135)?
7. Varför måste de röja på vinden (s. 133–135)?
8. Ge exempel på saker Veras familj rensar ut (s. 133–135)?
9. Hur firar familjen mors dag (s. 136–137)?

10. Varför ska familjen flytta ut till Lidingö (s. 138–139)?
11. Vad tror du att det är som gör Jan ledsen (s. 138–139)?
12. Vad äter man på rosh hashana (s. 144)?
13. Varför äter man det (s. 144)?
14. Nu kallas kriget för ett världskrig. Varför då (s. 146)?
15. Varför mörklade man städerna (s. 152–153)?
16. Vad hände med dem som inte följde reglerna (s. 152–153)?

Diskussionsfrågor

17. Vera tänker inte på kriget alls den här dagen (s. 129–132). Pappa säger att det är bra. Håller du med honom? Förklara hur du tänker.
18. Vera är överlycklig över sin nya cykel. Har du fått något någon gång som gjort dig så lycklig? Berätta.
19. Brukar du fira mors dag? Berätta.
20. Vad skulle du göra för Jan om du vore Vera (s. 138–139)?
21. Dagny går på bio (s. 148). Vilken är din favoritfilm? Förklara varför du gillar den.

1942 (s. 157–185)

Läsförståelsefrågor

1. Varför kommer barn från Finland till Sverige (s. 157–159)?
2. Hur många barn kom som krigsbarn från Finland till Sverige (s. 160–161)?
3. Varför började barnen åka med tåg istället för med båt (s. 160–161)?
4. Varför bor den norska kungen i England (s. 169–170)?
5. Var har Vera lärt sig att den svenske kungen är 84 år och gillar att spela tennis (s. 169–170)?
6. Vad är jom kippur (s. 171)?
7. Vad gör Vera orolig under jom kippur-firandet (s. 171)?
8. Till vad samlar Vera och Ulla-Britta in pengar (s. 172–174)?
9. Vad vill Vera inte bjuda på när hennes födelsedag firas (s. 175–176)?
10. Vad bjuder de på (s. 175–176)?
11. Vad är relle för något (s. 177–180)?
12. Vad har hänt med Norges judar (s. 177–180)?
13. Vad önskar sig Vera i julklapp (s. 181–182)?

14. Vad ska biljettpengarna användas till (s. 181–182)?
15. Hur många judar deporterades från Norge 1942 med båten Donau (s. 184–185)?
16. Hur många av de som deporterades med båten Donau överlevde Förintelsen (s. 184–185)?
17. Hur gjorde många av Norges judar för att undvika deportering (s. 184–185)?

Diskussionsfrågor

18. 15 000 finska barn blev kvar i Sverige när kriget var slut (s. 160–161). Varför återvände de inte till Finland tror du?
19. Varför behöver barnen odla potatis i en park mitt i stan tror du (s. 165–168)?
20. Har du samlat in eller skänkt pengar till välgörande ändamål (s. 172–17)? Berätta.
21. Om du får välja, vad äter du helst när din födelsedag firas?

1943 (s. 189–227)

Läsförståelsefrågor

1. Vad har bestämts i skolan (s. 189)?
2. Varför går Jan och mormor ensamma på konsert (s. 190–191)?
3. Vad får Vera göra i Ljusdal (s. 192–194)?
4. Vera använder en "vit lögn" när hon inte äter upp maten (s. 195–198). Vad säger hon?
5. Vad har hänt med breven när de har censurerats (s. 204–205)?
6. Vad menar kungen när han säger att de måste vara beredda och vaksamma (s. 204–205)?
7. Vilka saker minns Vera om morfar (s. 206–209)?
8. Vad menar mormor när hon säger att morfar var modern (s. 206–209)?
9. Varför blev Jan retad i sin förra skola (s. 210–215)?
10. Varför kan mammas vänner inte stanna i Danmark (s. 210–215)?
11. Vilken vore den bästa födelsedagspresenten tycker Vera (s. 214–215)?
12. Vad har hon mer önskat sig (s. 214–215)?
13. Hur har mammas vänner i Danmark flytt till Sverige (s. 216–217)?

14. Varför ska Vera och familjen elda i sommarhuset på Lidingö (s. 220–221)?
15. Vad ger Vera och Jan till Benni i present (s. 222–224)?
16. Varför är det farligt att vara jude i Danmark under den här tiden (s. 222–224)?
17. Hur kom det sig att så många danska judar hann fly till Sverige (s. 226–227)?
18. Hur många danska judar kunde räddas till Sverige (s. 226–227)?

Diskussionsfrågor

19. Skulle du vilja ge en del av din vecko- eller månadspeng till människor som har det svårt? Förklara hur du tänker.
21. Tycker du att det är rätt att Vera inte får gå med när Jan och mormor går på konsert? Förklara hur du tänker.
21. Berätta om något som du tycker om att göra när du har lov.
22. Vera använder en vit lögn när hon inte äter upp maten. Har du använt en vit lögn? Berätta.
23. När är det okej att använda vita lögner tycker du?
24. Finns det något du skulle vilja ha när du fyller år?
25. Varför har Veras mammas vänner behövt fly från Danmark tror du? Förklara hur du tänker.
26. Vad skulle du ta med dig om du behövde fly från ditt hem?

1944 (s. 231–251)

Läsförståelsefrågor

1. Varför plockar mamma ner mörkläggningsskivorna tidigare än vanligt (s. 236–237)?
2. Vad får Vera veta om händelsen när hon är i skolan (s. 236–237)?
3. Vilka två teorier finns kring varför bomberna släpptes (s. 238–239)?
4. Var i Sverige släpptes ytterligare bomber (s. 238–239)?
5. Varför hade Vera och Jan åkt till Ljusdal under tidigare kokslov (s. 240–243)?
6. Varför åkte de inte det här lovet (s. 240–243)?
7. Varför tror inte Vera att 1944 är fredens år (s. 244–245)?
8. Vad är det som är speciellt med den här födelsedagen (s. 246–247)?

9. Vad jämför Vera bat mitzva med i kristendomen (s. 246–247)?
10. Vad är det fröken berättar om som ska bildas (s. 248–249)?
11. Vad är det fröken säger att de ska göra för att de inte ska bli krig igen (s. 248–249)?
12. Varför ändrar kokslovet senare namn (s. 250–251)?

Diskussionsfrågor

13. Tycker du att barnens föräldrar gjorde rätt som inte berättade för dem om besöken i Ljusdal? Förklara hur du tänker.
14. Vilken sport gillar du att göra på sportlovet?

1945 (s. 255–264)

Läsförståelsefrågor

1. Hur får familjen nyheten om Hitlers död (s. 255–256)?
2. Vad innebär det att kapitulera (s. 257–259)?
3. Hur firas freden i Stockholm (s. 260–263)?
4. Varför spottar mamma ut champagnen (s. 260–263)?
5. Hur slutade kriget (s. 264–265)?
6. Vilka vann kriget (s. 264–265)?

Diskussionsfrågor

7. Hur får vi idag veta om saker som händer i Sverige och i världen?

Efter läsningen

När boken är färdigläst finns det många olika aktiviteter att göra utifrån läsningen. Här kommer några förslag:

Samtal om boken

Diskutera boken utifrån följande övergripande frågor. Använd EPA (enskilt, par, alla. Eleverna först får fundera över frågorna på egen hand, gärna i skrift, därefter diskutera i par och sedan i helklass):

- Vad tycker du om med boken? Förklara varför du tycker så.
- Finns det saker du inte tycker om med boken? Förklara varför du tycker så.
- Finns det något du undrar över när du läst klart boken?
- Vad tyckte du om bokens slut? Förklara.
- Vilken del/händelse gillade du bäst i boken? Förklara varför.
- Boken har korta kapitel. Hur påverkade det din läsupplevelse?
- Boken bygger på Vera Sisefskys (numera Sundberg), en verklig persons, minnen och dagboksanteckningar. Upplever du att det är annorlunda att läsa böcker som bygger på verkliga händelser, jämfört med påhittade berättelser? På vilket sätt i så fall?

Post-it-lappar

Aidan Chambers använder en modell där eleverna får reflektera kring det lästa. Här kommer en variant på den modellen. Ge varje elev tre post-it-lappar. På den första skriver de ett plus högst upp, på den andra skriver de ett minus högst upp och på den tredje ett frågetecken. Du delar in tavlan i tre spalter och skriver samma symboler i spalterna som eleverna har skrivit på sina post-it. På post-it-lapparna ska eleverna göra följande:

På post-it-lappen med ett plus ska de skriva något som de gillar med boken eller den händelse/scen som de gillade bäst.

På post-it-lappen med ett minus ska eleverna skriva något som de inte gillade med boken, eller den scen/händelse som de tyckte var tuffast/jobbigast/hemskast.

På post-it-lappen med ett frågetecken ska de skriva om det finns något som de undrar kring handlingen i boken.

När de har skrivit klart sätter de upp sina lappar på tavlan under respektive symbol. Du läser sedan upp det som de har skrivit. Tillsammans kan ni prata om de saker som eleverna har tagit upp på sina post-it.

Ett tillägg till modellen är att låta de elever som placerar sina lappar senare, försöka hitta något liknande på de tidigare elevernas lappar så att det bildas kategorier på tavlan. Detta kan även göras efter att alla post-its har placerats på tavlan, antingen av läraren, eller av några elever.

Film om Vera och författaren

Titta tillsammans på filmen om Vera och Jessica, som du hittar på länken:

<https://youtu.be/G6F5MzmHnn0>

Stanna till vid nedanstående bild (ca 5 minuter in i filmen). Om du har möjlighet, sätt upp den på tavlan med en projektor så att du kan skriva runt bilden. Be klassen berätta saker om Vera och Jan som de lärt sig från boken. Skriv upp allt som framkommer på tavlan. Det blir till ett personporträtt de två personerna. Vill ni utveckla den uppgiften kan du låta eleverna göra samma sak om sig själva. Dvs, låt dem rita eller använd en bild på eleverna och låt dem sedan skriva saker om sig själva kring sin egen bild.

- Genom filmen får vi mer information om Vera. Fundera på vad som mer framkommer om henne i filmen som vi inte lärde oss i boken.
- Boken bygger på Veras minnen och dagboksanteckningar. Upplever du att det är annorlunda att läsa böcker som bygger på verkliga händelser, jämfört med påhittade berättelser? På vilket sätt i så fall?
- Jessica har skrivit en hel bok om Vera och andra världskriget. Tänk om någon skulle skriva en bok om ditt liv när du är 92 år gammal. Vilka världsnyheter tror du skulle komma med i boken? Resonera tillsammans kring vad som hittills har hänt i världen under den tid som eleverna har levt. Låt också eleverna fundera kring vilka personliga saker som de skulle vilja att författaren berättade om dem.

Arbeta med ord och begrepp

Att arbeta med bokens ord och begrepp kan ge eleverna en fördjupad förståelse av bokens innehåll. Detta arbete kan med fördel göras såväl *under* som *efter* läsningen. I slutet av boken finns en ordlista som eleverna kan använda sig av löpande i läsningen. Det kan också finnas ett värde i att eleverna verkligen lär sig begreppen och kan använda sig av dem. Ett sätt att göra det är att använda så kallade flash cards.

Sist i handledningen hittar du en mall för flash cards där orden från ordlistan finns förberedda. Eleverna skriver själva en förklaring utifrån ordlistans definition, klipper ut korten och viker dem så att de får en framsida med ordet och en baksida med förklaringen. Därefter övar de på orden med hjälp av korten.

Grupparbete med presentationer

Judiska högtider och traditioner

I berättelsen om Vera får läsaren bekanta sig med olika judiska traditioner och högtider. Som en fördjupning om judendomen kan eleverna arbeta i grupper och presentera dessa för varandra. Välj en traditionell form för grupparbete där varje grupp presenterar för hela klassen, eller en alternativ form där eleverna arbetar i expert- och pusselgrupper.

I den senare formen delas klassen in i expertgrupper där de lär sig mer om "sin" högtid/tradition, för att därefter möta andra experter i en pusselgrupp där alla

högtider/traditioner finns representerade. På detta sätt behöver eleverna inte prata inför en så stor grupp, vilket kan passa talängsliga elever. Dessutom "tvingas" alla elever bli experter på sitt ämne då de inte kan förlita sig på att andra gruppmedlemmar gör jobbet.

De judiska högtider och traditioner som lyfts i boken är:

- jom kippur (försoningsdagen) s. 32–35, s. 171
- pesach (judiska påsken) s. 86
- rosh hashana (judiskt nyår) s. 146
- chanucka s. 177–180
- bat mitzva s. 246–247

Det finns också en kort förklaring till dessa i ordlistan på s. 266–268 i boken.

Uppgifter till grupparbetet:

- Hur och när firas högtiden/traditionen?
- Varför firas traditionen?
- Finns det någon liknande högtid/tradition som du/ni brukar fira? På vilket sätt är de lika och hur skiljer de sig åt?
- Välj ut och visa bilder som stödjer innehållet i er presentation.

Frågor att diskutera efter presentationerna:

Vera och hennes familj lever som minoritet i ett kristet majoritetssamhälle. Beroende på gruppens sammansättning kan ett urval av följande frågor diskuteras:

- Hur många i klassen firar majoritetssamhällets högtider/traditioner?
- Hur många i klassen firar andra högtider/traditioner än majoritetssamhällets?
- Hur är det (tror du) att leva som en minoritet i ett samhälle, där man exempelvis inte är ledig på de dagar då ens högtider firas? Eller där "alla andra" firar en högtid som du inte firar? Att du äter på ett annorlunda sätt än man gör i majoritetssamhället (exempelvis inte äter fläsk)?
- Veras familj firar både kristna högtider som jul och judiska högtider och traditioner. Hur gör din familj (om du tillhör en minoritet) eller hur skulle du vilja göra om du tillhörde en minoritet?

Faktarutor om kriget

I boken finns ett antal faktarutor. Arbeta i form av ett traditionellt grupparbete eller med expert- och pusselgrupper (se ovan). Välj ut ett lämpligt antal av faktarutorna och låt eleverna fördjupa sig och presentera vad de har lärt sig.

- Krigsutbrottet, s. 64–65
- Ransonering, s. 112–113
- Mörkläggning, s. 152–153
- Finska krigsbarn, s. 160–161
- Båten Donau och Norges judar, s. 184–185
- Flykten över Öresund, s. 226–227
- Bomber på Södermalm, s. 238–239
- Kokslov, s. 250–251
- Freden, s. 264–265
- Förenade nationerna, s. 248–249 (inte en faktaruta, men lämpligt ämne att fördjupa sig i)

Uppgifter till faktarutorna:

- Börja med att läsa igenom det som står i faktarutan.
- Utifrån det ni läst, formulera tre till fem öppna frågor. Vad mer vill ni veta om ert ämne? (Öppna frågor är frågor som inte kan besvaras med enbart ja eller nej, eller ett ord eller en mening.)
- Använd frågorna som utgångspunkt för att söka mer information om ert ämne.
- Presentera det ni har lärt er för de andra i klassen.

Frågor att diskutera efter presentationerna:

- För Vera och hennes familj förändras livet efter krigsutbrottet. Ge exempel på hur.
- Hur är det för oss idag att leva med krig i vårt närområde, jämfört med hur det beskrivs i boken? Vilka likheter och skillnader finns det?
- Vera, hennes familj och vänner försöker på olika sätt att hjälpa de som drabbats hårdare av kriget. Ge exempel på hur.
- Vilket ansvar har vi i Sverige att hjälpa människor som drabbas av krig i andra delar av världen?

- På vilka sätt kan vi idag hjälpa de som drabbas av krig? Finns det saker som eleverna eller deras nära redan gör? (Den här diskussionen kan utvecklas till att klassen faktiskt gör något tillsammans, exempelvis samlar in pengar att skänka till organisationer som hjälper krigsdrabbade idag.)

Skriuuppgifter

Skriv ett kapitel i boken:

Boken avslutas när kriget avslutas, men vad händer sen? Låt eleverna skriva ett kapitel i boken där de härmar bokens stil och berättande. Förslag på datum att skriva utifrån:

- Första skoldagen efter sommarlovet 1945
- Julafton 1945
- Första jom kippur efter krigsslutet (läs först om jom kippur på s. 32–35, 171, 267)

Skriv ett brev:

I boken skickar Veras mamma ett brev till Dagnys föräldrar när barnen firar sitt kokslov där (s. 121–126). Vad tror du står i brevet? (Den här uppgiften bör föregås av ett samtal där eleverna tillsammans får fundera kring vad som står i brevet, gärna i form av EPA, se sida 15.)

Föreställ dig att Vera skickar ett brev till sin mamma, sin pappa eller till sin kompis Ulla-Britta, från Ljusdal där hon firar sitt kokslov (s. 121–126). Vad tror du står i brevet?

Skriv en dagboksanteckning:

Skriv en dagboksanteckning där du utgår från ditt eget liv. Härma stilen i boken och berätta om din dag i tredje person, så som författaren gör i boken.

Tillägg: När eleverna är klara med sin dagboksanteckning kan de prova att skriva om den i första persons perspektiv, eller tvärtom.

Boktips

Många elever tycker att andra världskriget och Förintelsen är en intressant tidsperiod. Här kommer därför fler tips på skönlitterära böcker som passar elever i mellanstadiet:

- *Vi kommer snart hem igen* av Jessica Bab Bonde. I boken berättar förintelseöverlevare om sina upplevelser. Boken är en seriebok och passar åk 4–6.
- *Tulpanpojken och Spionen i äppelträdet* av Christina Wahldén. Böckerna handlar om andra världskriget och Förintelsen. Wim kommer som krigsbarn till Sverige från Holland och den judiska flickan Esther försvinner plötsligt.
- *Vi var vargar* av Katarina Nannestad. Tre syskon, Liesel, Otto och Mia tvingas fly sin by i Tyskland när den invaderas av ryssar. De kommer ifrån sin familj och tvingas leva som vargar i skogen för att överleva.
- *Kanin soldat ängel tjuv* av Katarina Nannestad. Boken handlar om Sasja som tas om hand av ryska soldater ur Röda armén. Han blir där en viktig del av deras vardag och hjälper till med allt möjligt.
- *En ö i havet* av Annika Thor. Under Förintelsen skickas systrarna Steffi och Nelli av sina föräldrar till Sverige. Boken beskriver flickornas liv i ett land där de inte kan språket och där de undrar hur det har gått för deras föräldrar som är kvar i Österrike.
- *Godnatt, mister Tom* av Michelle Magorian. William evakueras från London till en by på landsbygden under andra världskriget. Han hamnar där hos den buttre äldre mannen Tom Oakley.
- *Pojken i randig pyjamas* av John Boyne. Boken handlar om Bruno vars pappa är soldat. Bruno ser upp till sin pappa. När familjen flyttar till Polen utforskar Bruno sin omgivning och möter då pojken Shmuel.
- *The Little Riders* av Margaretha Shemin. Boken är på engelska och handlar om Johanna som bor i en holländsk by. Holland är ockuperat av Tyskland och plötsligt flyttar en tysk soldat in i familjens hus.
- *Number the stars* av Lois Lowry. Boken är på engelska och handlar om de danska flickorna Annemarie och Ellen. Ellen är judinna och när Tyskland ockuperar Danmark tvingas Ellen och hennes familj att fly.

Flash Cards – En flickas krigsdagbok

Ord	Förklaring
Antisemitism	Ex. fördomar och fientlighet mot judar
Synagoga	
Ockupation	
Hakkors	
Kapitulera	
Nazism	
Jom kippur	
Rosh hashana	
Chanucka	
Pesach	
Bar/bat mitzva	
Ransoning	
Ransoneringskort	